Dîvânu Lugâti't-Turk'ten Senglah'a **Türkçe**
Doğumunun 60. Yılında Mustafa S. Kaçalin Armağanı
M. Ölmez, T. Çulha, K. Özçetin 2017: 467-480

On a Place Name in the Kül Tegin Inscription*

Yong-Sŏng Li**
(Seoul)

Özet: Orhon Türkçesi, yazılı kayıtları bize kadar gelen en eski Türk diyalektidir. Günümüzdeki Moğolistan'da, başlıca Orhon Irmağı havzasında bulunan – böylece uygun olarak 'Orhon yazıtları' denen - yazıtlar vasıtasıyla bize biliniyor. Bunlar Kül Tegin, Bilgä Kagan, Tunyukuk, İşbara Tarkan (Ongi) ve Küli Çor (İhe-Hüşötü) yazıtlarıdır.

Kül Tegin Yazıtı ile Bilge Kagan Yazıtı'nın birçok kısmı aynıdır. Bilge Kağan Yazıtı, Kül Tegin Yazıtı'nda daha kötü korunmuştur. Fakat Kül Tegin Yazıtı'nın bazı kısımları, Bilgä Kagan Yazıtı'ndaki karşıtlarından daha kötü korunmuştur. Bunlardan biri de KT K 6'daki yer adıdır. Bunun karşıtı BK D 30'dadır. Bu yer adını içeren cümleler farklı şekilde yorumlanagelmiştir.

KT K 6'daki yer adı, BK D 30'dakiyle aynı olmalı ve *bo [ant]arg[u]da* (veya *bo [ant]ırg[u]da*) okunabilir. Bu yer adının ilk iki harfi olan *bo / bu*'nun hakkâkın hatasından kaynaklandığı açıklanabilir. Hakkâk yanlışlıkla aynı satırda önce gelen *ädiz : bodun* 'Äditz halkı'ndaki *bo*'yu hakketmiş ve hatasını hemen anlayıp doğru olanı hakketmiş olmalı. Durum böyle olursa, bu yer adını içeren söz konusu cümle şöyle okunabilir:

: 𐰃𐰚×𐰾𐰋𐰠 : 𐰴𐰸𐰺𐰍𐰑𐰽 : 𐰴𐰓[𐰽]𐰾𐰋[𐰓]𐰽𐰇

üçünç : {bo} [ant]arg[u]da (veya *[ant]ırg[u]da*) *: oguz birlä : sünüşdümiz* : "Üçüncü olarak, Oğuzlar ile Antargu'da (*veya* Antırgu'da) savaştık."

Anahtar kelimeler: Bilge Kağan Yazıtı, hakkâk hatası, Kül Tegin Yazıtı, Orhon Türkçesi, yer adı

Abstract: Orkhon Turkic is the oldest Turkic dialect whose written records have come down to us. It is known to us through the inscriptions found in present-day Outer Mongolia, mainly in the basin of the Orkhon River, thus being conveniently called 'the Orkhon inscriptions'. These are the Kül Tegin, Bilgä Kagan, Tunyukuk, Išbara Tarkan (Ongi), and Küli Čor (Ikhe-Khüshötü) inscriptions.

---

* This is an amended version of the paper presented to the 13th Seoul International Altaistic Conference, Ulaanbaatar, July 13-16, 2017.

** Seoul National University, yongsongli@empas.com.

Many parts of the Kül Tegin and Bilgä Kagan inscriptions are identical. The Bilgä Kagan Inscription is in a worse state of preservation than the Kül Tegin Inscription. However, some parts of the Kül Tegin Inscription are in a worse state of preservation than the counterparts of the Bilgä Kagan Inscription. One of them is the place name in KT N 6. Its counterpart is in BK E 30. The sentences containing this place name have been interpreted differently.

The place name in KT N 6 should be the same with that of BK E 30. It can be read as *bo [ant]arg[u]da* (or *bo [ant]ïrg[u]da*). The first two letters *bo / bu* of this place name may be explained due to the error of the inscriber. The inscriber should have inscribed *bo* of the preceding *ädiz : bodun* 'the Ädiz people' on the same line by mistake but realized the mistake right away and inscribed the correct one. If that is the case, the sentence containing the place name in question can be read as follows:

: 𐰃𐰚𐰇𐰃 : 𐰴𐰺𐰼𐰘𐰏𐰍 : 𐰴𐰚[𐰽]𐰍𐰃[𐰾]𐰽𐰇

üčünč : {bo} [ant]arg[u]da (or *[ant]ïrg[u]da*) *: oguz birlä : sünüšdümiz* : "Thirdly, we fought against the Oguz at Antargu (*or* Antïrgu)."

Key words: Bilgä Kagan Inscription, error of the inscriber, Kül Tegin Inscription, Orkhon Turkic, place name

1. Introduction

Orkhon Turkic is the oldest Turkic dialect whose written records have come down to us.[1] It is known to us through the inscriptions found in present-day Outer Mongolia, mainly in the basin of the Orkhon River, thus being conveniently called 'the Orkhon inscriptions'. These are the Kül Tegin, Bilgä Kagan, Tonyukuk, Išbara Tarkan (Ongi), and Küli Čor (Ikhe-Khüshötü) inscriptions.[2]

Many parts of the Kül Tegin and Bilgä Kagan inscriptions are identical.[3] The Bilgä Kagan Inscription is in a worse state of preservation than the Kül Tegin Inscription.[4] However, some parts of the Kül Tegin Inscription are in a worse state of preservation than the counterparts of the Bilgä Kagan Inscription. One of them is the place name in KT N 6. Its counterpart is in BK E 30.

2. Interpretations of the place name in question

The sentences containing this place name have been interpreted differently.

1 Tekin 1968: 7.
2 Tekin 1968: 9.
3 See Tekin 1968: 10.
4 See Tekin 1968: 10.

(1) in IO (1892)

𐰇𐰃𐰆𐰋𐰃𐰺𐰇:𐰃𐰃𐰋𐰼𐰽:𐰃𐰃𐰋𐰃𐰇𐰇: ..... 𐰇𐰃𐰃×𐰾𐰼𐰇:𐰋𐰺𐰍𐰃𐰆𐰃𐰽:𐰋𐰋. 𐰽𐰏. 𐰼𐰆:𐰼𐰇 (p. 10) (KT N 6)

..... 𐰼𐰽:𐰃𐰋𐰃𐰇𐰇:𐰃×𐰾𐰼𐰇:𐰋𐰋𐰼𐰽𐰏𐰉. . 𐰉𐰃𐰍 (p. 14) (BK E 30)

(2) in Radloff 1893

: 𐰃𐰃𐰆𐰋𐰃. 𐰺𐰃:𐰃𐰃𐰋𐰋𐰽:𐰃𐰃𐰇𐰇: ..... 𐰇𐰃𐰃×𐰖𐰼𐰇:𐰋𐰺𐰍𐰃𐰆𐰃𐰽:𐰋𐰃. 𐰾:𐰋𐰼𐰆:𐰼𐰇 (p. XX) (KT N 6)

..... 𐰽:𐰃𐰍𐰇𐰇:𐰃×𐰾𐰼𐰇:𐰋𐰋𐰼𐰽𐰏. . 𐰉𐰋𐰍 (p. XXIII) (BK E 30)

(3) in Radloff 1894

:𐰃𐰃𐰆𐰋:𐰃𐰃𐰺𐰽:𐰃𐰃𐰋𐰽:𐰃𐰃𐰇𐰇: ..... 𐰇𐰃𐰃×𐰾𐰼𐰇:𐰋𐰺𐰍𐰃𐰆𐰃𐰽:𐰋𐰋).... 𐰋𐰼𐰆:𐰼𐰖 (p. 26) (KT N 6)

ӱчінч Бол...нда Оғуз біплä сöңӱштіміз. ..... сӱсін санчтымыз älіп[5] алтымыз. (p. 27)

"Zum dritten Male kämpften wir mit den Ogus am Bol...n. ..... wir stachen ihr Heer nieder und unterwarfen ihr Volk." (pp. 26-27)

(𐰃𐰆:𐰃𐰇𐰺𐰇) 𐰃𐰆𐰼𐰽:𐰃𐰇𐰇𐰇[6]:𐰃×𐰾𐰼𐰇:𐰋𐰋𐰼𐰽𐰏𐰉:𐰋𐰍 (p. 60, 62) (BK E 30)

Äкінті андарғуда сöңӱштім сӱсін санчтым, älін алтым (p. 63)

"zum zweiten Male bei Andargu habe ich gekämpft, ihr Heer habe ich niedergemacht, ihr Volk unterworfen." (pp. 61-62)

(4) in Radloff 1895

Andargu 𐰼𐰽𐰉𐰍 **Андарғу** 'Örtlichkeit, wo Bilgä-Chan im Jahre (729—730) mit den Oguzen kämpft und dieselben besiegt (X 30, 19)' (p. 430)

"Zum dritten Male kämpften wir mit den Oguz am Bol...n. ..... Wir stachen ihr Heer nieder und unterwarfen ihr Volk." (p. 445) (KT N 6)

"Zum zweiten Male kämpfte ich am Andargu besiegte ihr Heer und das Oguz-Volk starb." (p. 454) (BK E 30)

(5) in Thomsen 1896

üčⁱnč bu[...]da oγᵘz‿birlä sünᵘšdⁱmⁱz ... süsin sᵃnčdʸmʸz, ilin‿ᵃłtʸmʸz "La troisième fois nous luttâmes contre les Ogouz à Bo[...]. ... nous vainquîmes leur armée et asservîmes leur people." (p. 112) (KT N 6)

---

5 Correctly, älin.

6 Correctly, 𐰃𐰇𐰇𐰇.

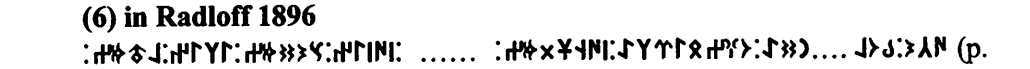
ⁱkind[i] uryuda[6] süńᵘšdⁱm, süsin sᵃnčdʸm [..... "La seconde fois, je luttai près d'Ourgou (? ou Andargou?) et vainquis leur armée[96]). [....." (pp. 124-125) (BK E 30)

[6] *ᵃndᵃrguda* (? IO., H.) R. (p. 124)

96) [II E 30]. Le combat don't il est parlé ici, pourrait correspondre ou au deuxième ou bien, et probablement (comp. note 94), au troisième de ceux mentionnés dans I (I N 5–6). Malheureusement le nom de l'endroit où ce combat fut livré, est mutilé, et ici aussi le premier caractère est peu lisible; toutefois *Uryu* me paraît un peu plus vraisemblable que *Andaryu*. Si la première leçon est correcte, nous y pourrions avoir le nom du fleuve Orkhon (ou de la ville actuelle d'Ourga sur la rivière Tola, pourvu que cette ville existât alors, ce que je ne sais pas). (p. 180)

Andaryu?, 180 n. 96. (p. 202a)

(6) in Radloff 1896

 (p. XCIX) (KT N 6)

 (p. C) (BK E 30)

(7) in Radloff 1897

Ӱчӱнч Бул..нда Оғуз біплä сöңӱштӱміз. ..... Сӱсін санчтымыз, älін алтымыз. "Zum dritten Male kämpften wir mit den Oguz am Bol..n. ..... Ihr Heer schlugen wir und unterwarfen ihre Stämme." (pp. 145-146) (KT N 6)

Äкінті Андарғуда сöңӱштӱм сӱсін санчтым .... "Das zweite Mal kämpfte ich am Andargu, schlug ihr Heer ....." (p. 140) (BK E 30)

Андарғу 'Ortsname' (p. 160b)

(8) in Radlov & Melioranskij 1897

Ӱчӱнч Бул..нда Оғуз біплä сöңӱштӱміз. ..... Сӱсін санчтымыз, älін алтымыз. "Въ третій разъ мы сразились съ Огузами при Бол.....н. ..... Ихъ войско мы перекололи, ихъ племенной союзъ покорили." (pp. 32-33) (KT N 6)

Äкінті Андарғуда сöңӱштӱм сӱсін санчтым .... "Бо второй разъ я сразился при Андаргу, разбилъ ихъ войско....." (p. 27) (BK E 30)

(9) in Vambéry 1898

üčünč...Oguz birle sönüšdimiz ..... süšin[7] sančdimiz[8] ilin aldïmïz. "Das dritte Mal kämpften wir mit den Oguzen. ..... Wir bekämpften sein (des Oguz) Heer und nahmen sein Volk." (pp. 62-63) (KT N 6)

(10) in Melioranskij 1899

ÿчiнч бол..нда‿оɣуз біплä сÿŋÿшдіміз, ... ; сÿсін санчдымыз, äлін алтымыз; "Въ третій разъ при Бол—? мы сразились съ огузами. ..... ; ихъ войско мы перекололи, ихъ племенной союзъ покорили." (p. 75) (KT N 6)

(11) in Thomsen 1924

"Zum dritten kämpften wir mit dem Oγuz-Volk bei Bo[...] ... Wir besiegten ihr Heer und unterwarfen ihr Volk." (p. 154) (KT N 6)

"Zum andern kämpfte ich bei Andaryu (? oder: Uryu?) und überwand und [vernichtete ihr Heer – – –]." (p. 154) (BK E 30)

(12) in Orkun 1936

:𐰃𐰺𐰇𐰋:𐰃𐰉𐰍:𐰃𐰺»»𐰾:𐰃𐰉𐰍𐰋: ..... :𐰃𐰺×¥𐰋𐰋:𐰋𐰍𐰉𐰇:𐰃»)).... 𐰋𐰇:𐰇𐰋 (p. 51) (KT N 6)

üç^{ü}nç bu..da og^{u}z birle sün^{ü}ş^{d,i}m^{i}z. ..... süsin s^{a}nçd'm'z, ilin ^{a}lt'm'z. "Üçüncü bu[.....]da Oğuzlarla harp ettik. ..... Askerlerini mızrakladık. Ülkesini aldık." (p. 50)

(𐰺𐰇:𐰃𐰉𐰍)𐰺𐰇𐰾:𐰃𐰍𐰋[9]:𐰺×¥𐰋𐰋:𐰋»»𐰾𐰋:𐰇𐰋 (p. 63) (BK E 30)

^{i}kind[i] urguda sün^{ü}şdim[10], süsin s^{a}nçd'm ..... "ikinci Urguda harp ettim. ..... Askerini mızrakladım....." (p. 62)

(13) in Gabain 1941

üčünč bo/.../da Oγuz birlä süŋüšdümüz. ..... süsin sančdïmïz, ilin altïmïz. (Gabain 1941: 255) (KT N 6)[11]

(14) in Çagatay 1950

üçünç bo/.../ da Oğuz birlä süngüşdümüz. ..... süsin sançdımız, ilin altımız. (Çagatay 1950: 9) (KT N 6)[12]

---

7 Correctly, süsin.

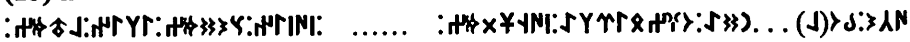
8 Correctly, sančdïmïz.

9 Correctly, 𐰃𐰍𐰉.

10 Correctly, sün^{ü}ş^{d,i}m.

11 "**Grab-Inschrift von Prinz Kül** (Aus V. THOMSEN, Inscriptions de l'Orkhon déchiffrées S. 97ff; mit Verbesserungen von demselben, ZDMG Bd. 78 S. 140ff. Tük. Runen-Schrift; ..." (Gabain 1941: 247).

(15) in Malov 1951

(p. 26) (KT N 6)

ӱчiнч Бол...нда оҕуз бiрlä сӱӈӱшдiмiз, ... сӱсiн санчдымыз, iliн алтымыз (p. 32)

“В третий раз при Бол... мы сразились с огузами. ......; их войско мы перекололи, их племенной союз покорили.” (p. 42)

(16) in Malov 1959

 [13] (p. 12) (BK E 30)

Äкiнтi Антарҕуда сӧӈӱшдiм сӱсiн санчдым (iliн алтым) (p. 17)

“Бо второй раз я сразился при Антаргу, разбил их войско и завоевал.” (p. 21)

Антарҕу ‘*географ.* Мог. 30. Читают здесь и Андарҕу; см. Урҕу.’ (p. 90a)

Урҕу ‘*географ.* Мог. 30; ср. Антарҕу, которое можно читать анта + Урҕу (ZDMG), t 78, 1924, стр. 154).’ (p. 105b)

(17) in Tekin 1968

üčünč bo[lču]da oγuz birlä süŋüšdümiz. ...... ; süsīn sančdïmïz, ilin altïmïz. (p. 236) (KT N 6)

“Thirdly, we fought against the Oguz at .... We killed (that is, defeated) their army and conquered their realm.” (p. 271)

ekīnti antïrγuda süŋüšdüm, süsīn sančdïm [................ (p. 244) (BK E 30)

“Secondly, I fought at Antïrγu (?) and put their army to the lance.....” (p. 276)

antïrγu (?antarγu) ‘geog. n.’

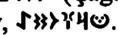
a.-da BK E30 (p. 308b)

(18) in Nadeljajev et al. 1969

ANTARγU ‘*геог.* название местности (БК$_{30}$).’ (p. 45b)

(19) in Ergin 1970

12 “**KÜL-TİGİN ANITI** KÜL TİGİN ANITININ GÜNEY, BİlGE HAKAN ANITININ KUZEY TARAFI, A. von Gabain; Alttükische Grammatik Leipzig, 1941, S: 247.” (Çagatay 1950: 3).

13 Correctly, .

(p. 143) (KT N 6)

Üçünç Bo[lçu]da Oğuz birle süñgüşdümüz. ..... Süsin sançdımız, ilin altımız. (p. 58)

"Üçüncü olarak Bolçuda Oğuz ile savaştık. ..... Askerini mızrakladık, ilini aldık." (p. 13)

(p. 147) (BK E 30)

İkinti Andırğuda süñgüşdüm. Süsin sançdım. [..... (p. 67)

"İkinci olarak Andırguda savaştım. Askerini mızrakladım....." (p. 25)

Antırgu[15] '(y.a.) Antırgu' (p. 87)

(20) in Ajdarov 1971

(p. 284) (KT N 6)

Үчүнч Бол...нда оғуз бірле сүңүсдіміз. ..... Сүсін санчдымыз, ілін алтымыз. "Третий раз при Бол... мы сразились с огузами. ..... Их войско мы перекололи, их государство покорили." (p. 301)

(p. 304) (BK E 30)

Екінті анта Арғуда сүңүшдім. Сүсін санчдым ілін алтым. "Бо второй раз я сразился при Аргу, разбил их войско и завоевал." (pp. 310-311)

Арғу 'тюркское племя [Мог. 30].' (p. 355b)

(21) in Tekin 1988

üç(ü)nç : bo[lçu]da : og(u)z birle : süñ(ü)şd(ü)m(i)z. ..... süsin : s(a)nçd(ı)-m(ı)z : ilin (a)lt(ı)m(ı)z : (p. 28[17]) (KT N 6)

"Üçüncü olarak Bolçu'da Oğuz'larla savaştık. ..... Askerlerini mızrakladık, ülkelerini aldık." (p. 21)

(e)kinti : (a)nt(a)rguda : süñ(ü)şd(ü)m : süsin : s(a)nçd(ı)m : [.....] (p. 48) (BK E 30)

"İkinci olarak Antargu'da savaştım. Askerini mızrakladım ....." (p. 49)

---

14 Correctly, .

15 Correctly, **Antırğu**.

16 Correctly, .

17 Due to an editorial error, the 1st–6th lines of the north side of the Kül Tegin Inscription are on p. 28 instead of on p. 20.

antargu (antırgu?) 'yer adı'
a.-da (BK E 30) (p. 119)

(22) in Tekin 1995
Üçünç Bo[lçu]da Oğuz birle sün͡güşdümiz. ..... Süsin sançdımız, ilin altımız. (p. 50) (KT N 6)
"Üçüncü olarak Bolçu'da Oğuz'larla savaştık. ..... Askerlerini mızrakladık, ülkelerini aldık." (p. 51)

Ekinti Antarguda sün͡güşdüm. Süsin sançdım. [.....] (p. 72) (BK E 30)
"İkinci olarak Antargu'da savaştım. Askerini mızrakladım ....." (p. 73)
Antargu (Antırgu?) 'yer adı' (p. 97b)

(23) in Amanžolov 2003
üčⁱnč bol...nda oγᵘz birlä süηᵘšdⁱmⁱz. ..... ; süsin sᵃnčdⁱmⁱz, ilin ᵃltⁱmⁱz. (p. 163) (KT N 6)
"В третий раз при Бол... мы сразились с огузами. ..... Их войско мы перекололи, их племенной союз покорили." (p. 173)

(24) in Berta 2004
Ẅčnč : BWL[(...)]WDA : WGzbIrlA : sẄñšdmz : .....: sẄsIn : SnčDmz : IIIn : LTmz : (p. 121) (KT N 6)
üčẅnj bwl°čwδa oγwz birlä süñẅš°δẅmẅz ..... süsin sanǰδïmïz elin alDïmïz (p. 181)
"Harmadszor *Bolcsu*nál az *oguz*okkal harcoltunk. ..... [Az *oguz*ok] hadát felkoncoltuk, *el*-jüket elvettük."[18] (p. 203)

kIntI : ntRGWDA : sẄñšdm : .....: sẄsIn : SnčDm : **IIIn : LTm** (p. 114) (BK E 30)
ekindi anda aryẅδa süñẅš°δẅm süsin sanǰDïm **elin aldïm** (p. 166)
"Másodszor aztán *Argu*ban küzdöttem meg [velük]. Seregüket felkoncoltam, *el*-jüket elvettem."[19] (Berta 2004: 199)

---

18 This sentence was translated into Turkish as "Üçüncü kez *Bolçu*da *Oguz*larla savaştık. ..... [*Oguz*ların] askerlerini mızrakladık, *eli*ni aldık." in Berta 2010: 201.

19 This sentence was translated into Turkish as "ikinci kez *Argu*da savaştım. Askerlerini mızrakladım, *eli*ni aldım." in Berta 2010: 197.

(25) in Alyılmaz 2005

(p. 55) (KT N 6)[20]

(p. 130) (BK E 30)

(26) in User 2009

üç(ü)nç: bo[lçu]da : og(u)z birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (p. 143, 159, 201, 322, 375) (KT N 6)

üç(ü)nç: bo[lçu]da : og(u)z birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : ..... süsin : s(a)nç-d(ı)m(ı)z : ilin (a)lt(ı)m(ı)z : (p. 451)

(e)kinti : (a)nt(a)rguda : süŋ(ü)şd(ü)m : (p. 152, 322, 375) (BK E 30)

(e)kinti : (a)nt(a)rguda : süŋ(ü)şd(ü)m : süsin : s(a)nçd(ı)m : [.....] (p. 458)

antargu 'Kül Tigin'in Tokuz Oguzlarla savaştığı Tola ırmağı civarında bir bölge' (p. 152, 518a)

bolçu 'İrtiş ırmağının güneydeki kollarından biri' (p. 143, 521a)

(27) in Aydın 2012a

(p. 61) (KT N 6)

üçünç bur[gu]da oguz birle süŋnüş'dümüz ..... süsin sançdımız èlin altımız
"Üçüncü olarak Burgu (Irmağı)'da Oğuzlarla savaştık. ..... (Onların) ordusunu mızrakladık. Yurtlarını ele geçirdik." (p. 61)

(p. 91) (BK E 30)

èkinti antarguda süŋüş'düm süsin sançdım [èlin altım] "ikinci olarak Antargu'da savaştım. Ordusunu mızrakladım. Ülkesini ele geçirdim." (p. 91)

antargu 'türü ve yeri belirlenemeyen yer adlarından biri.'

a.-da BK D 30 (pp. 152b-153a)

burgu 'Selenge Irmağı'nın kollarından biri. Mo. Burugu gol?' (p. 160b)

---

20 "**Siyah:** Sağlam durumda olan harfleri göstermektedir.
Kırmızı: Tamamen dökülmüş / yok olmuş harfleri göstermektedir.
Pembe: Tamamen yok olmak üzere olan harfleri göstermektedir.
Mavi: Okunabilen ancak aşınıp dökülmeye yüz tutmuş olan harfleri göstermektedir.
Yeşil: (Alttan veya üstten) bir kısmı kırılmış olan harfleri göstermektedir.
.....: Radloff Atlası'na göre (o dönemde de) tamamen dökülmüş / yok olmuş harfleri göstermektedir." (Alyılmaz 2005: 30, 119).

(28) in Aydın 2012b

4.11. ***ANTARGU*** (𐰇𐰴𐰍𐰺) türü ve yeri belirlenemeyen yer adlarından biri. BK D 30.

BK D 30: *ėkinti antarguda süŋüş'düm süsin sançdım [ėlin altım]* "ikinci olarak Antargu'da savaştım. Ordusunu mızrakladım. Ülkesini ele geçirdim."

.....

..... Bu karmaşa içerisinde sonuca ulaşmak oldukça zor görünse de yazıma göre *antar agu* da okunabilir. *Agu* adı bilinen bir yer adı olup burada Dokuz Oğuzlarla savaşılmıştı. Ancak *antar*'ın ne olduğu belli değildir. (pp. 43-44)

4.23. ***BURGU*** (𐰇𐰴𐰍𐰇) Selenge Irmağı'nın kollarından biri. Mo. Burugu gool? Krş. ***BURGULUK***. KT K 6, ŞU D 3, ta B 4.

KT K 6: *tokuz erig egire tokıdı ediz bodun anta ölti üçünç bur[gu]da oguz birle süŋüş'dümüz* "dokuz askeri, etrafını sararak mahvetti. Ediz halkı orada öldü. Üçüncü olarak Burgu'da (Dokuz) Oğuzlarla savaştık."

.....

Köl Tegin Yazıtı'nın kuzey yüzünün 6. satırında geçen ve ilk iki harfi net olan bu yer adının *bo* ya da *bu* harfleriyle başladığı kesin olup diğer harfler is net değildir. .....

.....

..... *Bo ~ bu* harfleriyle başlayan bu yer adının Dokuz Oğuzların yaşadığı yerlerden olan *burgu* (*~burugu*) ile bir ve aynı olduğu düşünülebilir. Ancak ilk iki harften, *-da* bulunma durumu ekine kadar birkaç harflik boşluk bulunduğu bütün yayımlarda aynıdır. ..... Bu bağlamda sözü edilen yer adının Şine Usu ve Tariat yazıtlarında geçen *burgu* (*~burugu*?) olabileceği düşünülmektedir. (pp. 64-66)

(29) in Ölmez 2012

𐰃𐰆𐰇:𐰆𐰃𐰉:𐰆𐰆𐰋𐰋:𐰆𐰃𐰉𐰆: ..... :𐰆𐰆×𐰾𐰆𐰆:𐰇𐰉𐰍𐰃𐰋:𐰇𐰋. . . . 𐰇𐰋:𐰋𐰇𐰆 (p. 110) (KT N 6)

üçünç : bo[lçu]da : oguz birle : süŋüşdümiz : ..... : süsin : sançdımız : ėlin altımız : (p. 87)

"Üçüncü olarak Bolçu'da Oğuzlarla savaştık. ..... ordularını mızrakladık, ülkelerini aldık." (p. 99)

..... :𐰆𐰋:𐰃𐰉𐰆:𐰆×𐰾𐰆:𐰇𐰇𐰇[21]:𐰇𐰋:𐰉𐰴𐰍𐰺:𐰉𐰴𐰆 (p. 155) (BK E 30)

ėkinti : anta arguda : süŋüşdüm : süsin : sançdım : [ėlin altım] (pp. 128-129)

21 𐰇𐰇𐰇 must be eliminated.

"ikinci olarak Argu'da savaştım. Askerlerini mızrakladım, ülkesini fethettim." (p. 143)

argu 'bir yer adı' (p. 308a)

bolçu 'yer adı' (p. 310b)

(30) in Şirin 2016

üç(ü)nç: bo[lçu]da : og(u)z birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (p. 221, 238, 286, 434, 497) (KT N 6)

üç(ü)nç: bo[lçu]da : og(u)z birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : ..... süsin : s(a)nç-d(ı)m(ı)z : ilin (a)lt(ı)m(ı)z : (p. 627)

(e)kinti : (a)nt(a)rguda : süŋ(ü)şd(ü)m : (p. 230, 434, 497) (BK E 30)

(e)kinti : (a)nt(a)rguda : süŋ(ü)şd(ü)m : süsin : s(a)nçd(ı)m : [.....] (p. 634)

antargu 'Kül Tigin'in Tokuz Oguzlarla savaştığı Tola ırmağı civarında bir bölge' (p. 230, 720b)

bolçu 'İrtiş Irmağı'nın güneydeki kollarından biri' (p. 221, 724b)

3. Conclusion

As seen above, the sentences containing the place name in question appear differently in the first copies of the Orkhon inscriptions as the result of the Finnish expedition under A. O. Heikel and the Russian expedition under W. Radloff. Moreover, the place name in question was already partially damaged at that time. Nowadays most of the letters of this place name are unreadable. The editions by W. Radloff were changed several times.

Some researchers read this place name as *Bolču*, wheras others as *Bol...* However, *Bolču* is a place name related to the Türgiš people, not the Oguz people. Therefore, the place name of *Bolču* is not appropriate here. The place name in KT N 6 should be the same with that of BK E 30. It can be read as *bo [ant]arg[u]da* (or *bo [ant]ïrg[u]da*). The first two letters *bo / bu* of this place name may be explained due to the error of the inscriber. The inscriber should have inscribed *bo* of the preceding *ädiz : bodun* 'the Ädiz people' on the same line by mistake but realized the mistake right away and inscribed the correct one.[22] If that is the case, the sentence containing the place name in question can be read as follows:

---

22 There are two similar examples as follows:
(1) *ärtiŋü* at the end of BK S 14 and at the beginning of BK S 15;
(2) *tensi ogli* at the end of T 46 and at the beginning of T 47 (T = Tuñukuk Inscription).

: 𐰃𐰆𐰴𐰣𐰃 : 𐰚𐰉𐰍𐰇𐰞𐰉𐰍 : 𐰚𐰆[𐰍]𐰉𐰞[𐰴]𐰍𐰃

üčünč : *{bo} [ant]arg[u]da* (or *[ant]ïrg[u]da*) : *oguz birlä* : *sünüšdümiz* : "Thirdly, we fought against the Oguz at Antargu (*or* Antïrgu)."

References

Ajdarov, Gubajdulla (1971), *Jazyk orxonskix pamjatnikov drevnetjurkskoj pis'mennosti VIII veka*, Alma-Ata.

Alyılmaz, Cengiz (2005), *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*, Ankara.

Amanžolov, Altaj S. (2010²), *Istorija i teorija drevnetjurkskogo pis'ma*, Almaty. (1st edition 2003)

Aydın, Erhan (2012a), *Orhon Yazıtları (Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor)*, Kömen Yayınları: 87, Konya.

_____ (2012b), *Eski Türk Yer Adları: Eski Türk Yazıtlarına Göre*, Kömen Yayınları: 88, Konya.

Berta, Árpád (2004), *Szavaimat jól halljátok...*, *A Türk és Ujgur rovásírásos emlékek kritikai kiadása*, Szeged.

_____ (2010), translated by Emine Yılmaz, *Sözlerimi İyi Dinleyin...*, *Türk ve Uygur Runik Yazıtlarının Karşılaştırmalı Yayını*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1008, Ankara.

Çagatay, Saadet Ş. (1950), *Türk Lehçeleri Örnekleri, VIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar Yazı Dili*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakütesi Yayımları[23] 62, Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü 9, Ankara.

Ergin, Muharrem (1970), *Orhun Âbideleri*, İstanbul.

Gabain, A. von (1941), *Alttürkische Grammatik*, Leipzig. (2nd edition 1950; 3rd edition 1974)

Malov, Sergej Je. (1951), *Pamjatniki drevnetjurkskoj pis'mennosti*, Moskva & Leningrad.

_____ (1959), *Pamjatniki drevnetjurkskoj pis'mennosti mongolii i kirgizii*, Moskva & Leningrad.

Melioranskij, Platon M. (1899), *Pamjatnik' v' čest' Kjul' Tegina. s' dvumja tablicami nadpisej*, S.-Peterburg'.

Nadeljajev, V. M., D. M. Nasilov, E. R. Tenišev & A. M. Ščerbak (eds.) (1969), *Drevnetjurkskij slovar'*, Leningrad.

Orkun, Hüseyin Namık (1936), *Eski Türk Yazıtları* I, İstanbul.

_____ (1941), *Eski Türk Yazıtları* IV, İstanbul.

Ölmez, Mehmet (2012), *Orhon-Uygur Hanlığı Dönemi Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları, Metin-Çeviri-Sözlük*, Ankara.

23 Correctly, Yayınları.

Radloff, Wilhelm, *Atlas der Alterthümer der Mongolei*, [Erste Lieferung] 1892, Zweite Lieferung 1893, Dritte Lieferung 1896, St. Petersburg.

_____, *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*, erste Lieferung 1894, Zweite Lieferung 1894, Dritte Lieferung 1895, St. Petersburg.

_____ (1897), *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*, Neue Folge, St. Petersburg.

Radlov, Vasilij V. [= Wilhelm Radloff] & Platon M. Melioranskij (1897), *Drevnetjurkskije pamjatniki v Košo-Cajdame*, Sbornik Trudov Orxonskoj ekspedicii, T. IV, Sanktpeterburg. (http://books.e-heritage.ru/book/10086767)

Société Finno-Ougrienne (1892), *Inscriptions de l'Orkhon recueillies par l'expédition finnoise 1890*, Helsingfors. (= IO)

Şirin, Hatice (2016), *Eski Türk yazıtları söz varlığı incelemesi*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1181, Ankara. [⇒ Hatice Şirin User]

Tekin, Talat (1968), *A Grammar of Orkhon Turkic*, Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series Vol. 69, Bloomington & The Hague.

_____ (1988), *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 540, Ankara.

_____ (1991), "A New Classification of the Turkic Languages", *Türk Dilleri Araştırmaları* 1, pp. 5-18.

_____ (1995), *Orhon Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*, Simurg Dil ve Edebiyat Dizisi: 1, İstanbul.

_____ (2000), *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9, Ankara.

_____ (2008), 돌궐 비문 연구 — 퀼 티긴 비문, 빌개 카간 비문, 투-뉴쿠크 비문 — [*Dolgwəl Bimun Yəngu — Kül Tigin Bimun, Bilgä Kagan Bimun, Tunyukukï Bimun* — = Researches into the Orkhon Inscriptions — Kül Tigin Inscription, Bilgä Kagan Inscription, Tuñukuk Inscription —], translated and annotated by Yong-Sŏng Li, Seoul.

Thomsen, Vilhelm (1896), *Inscripntions de l'Orkhon déchiffrées*, Helsingfors. (= Mémoires de la Société Finno-Ougrienne V)

_____ (1924), "Alttürkische Inschriften aus der Mongolei, in Übersetzung und mit Einleitung", übersetzt von Hans Heinrich Schaeder, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 78, pp. 121-175.

User, Hatice Şirin (2009), *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları*, Kömen Yayınları: 32, Türk Dili Dizisi: 1, Konya. [⇒ Hatice Şirin]

Vambéry, Hermann (1898), *Noten zu den alttürkischen Inschriften der Mongolei und Sibiriens* (= Mémoires de la Société Finno-Ougrienne XII), Helsingfors.

(https://ia902605.us.archive.org/11/items/notenzudenalttr00vmgoog/notenzudenalttr00vmgoog.pdf)

http://dsr.nii.ac.jp/toyobunko/Lc-22/V-1/page-hr/0067.html.en (Radloff 1893: KT N 6)
http://dsr.nii.ac.jp/toyobunko/Lc-22/V-1/page-hr/0069.html.en (Radloff 1893: KT N 6)
http://dsr.nii.ac.jp/toyobunko/Lc-22/V-1/page-hr/0073.html.en (Radloff 1893: BK E 30)
http://dsr.nii.ac.jp/toyobunko/Lc-22/V-1/page-hr/0075.html.en (Radloff 1893: BK E 30)
http://dsr.nii.ac.jp/toyobunko/Lc-22/V-1/page-hr/0265.html.en (Radloff 1896: KT N 6)
http://dsr.nii.ac.jp/toyobunko/Lc-22/V-1/page-hr/0267.html.en (Radloff 1896: BK E 30)